

jačieću mila aksiologija pojavljuje se u varijanti »Badenske škole« (Windelband i Rickert), također zakrbuljenog lika. No, autora to ne smeta da u nekim navodima izravno proturječi ovom idiografskom usmjerenju i da tako bezbolno ukine čuveni »Methodenstreit« (hvala mu). Nadalje, na više se mjesta svojim autoritativnim izrekama, u prepjevu V. V-a, pojavljuje i filozof Đui (radi li se možda o pragmatistu J. Deweyu?), a svoj dug evolucionističkoj teoriji survivala autor namiruje višekratnim spominjanjem »tradicionalnih ostataka«. Ni kap marksističke retorike nikada ne može škoditi (dijalektička negacija, analiza društveno-ekonomskih procesa, dijalektičko prevazilaženje, i sl.)

Ne želeći posve zagušiti ovaj prikaz marginalijama načelne prirode, osvrnut ću se i na tri, po riječima autora, »relativno samostalne« tematske cjeline iz kojih je sastavljena knjiga. To su: 1.) Tradicionalno društvo: položaj žene; 2.) »Promjerenje« tradicionalnih sadržaja i elemenata u savremene odnose i situacije društvenog i porodičnog života žene; 3.) Etos i tradicija. U sva tri dijela dominiraju opća mjesta i zaključci s karakterističnim »non sequitur«, u raznim varijantama. Vruća je želja prikazivača bila da za čitaoc sačini mali kompendij rečenica i čitavih odlomaka teksta bremenitih besmisлом, no kako bi to zauzelo i suviše prostora, citiram nasumce:

»Intencionalni svijet žene nije stvoren, on se neprestano stvara i izgrađuje stvaralačkom urgencijom za samodokazivanjem sebe i svoje individualnosti. (...) Neintencionalni svijet žene jeste njezin 'drugi' svijet, unutrašnji svijet, koji je nužno cjelovit koliko i nepromjenjiv, od prapočetka do kraja.« (str. 241 — 242) Quod erat demonstrandum.

Zaključna opaska: vjerojatno autor, pretpostavivši visoku kulturnu razinu čitalaca nije smatrao za shodno da nam objasni konotacije riječi

»etos« iz naslova. No, tko ima hrabrosti da sebe izuzme iz tog kruga odabranih i konzultira rječnik pojmova, može saznati ovo: »Etos (grč. éthos), boravište, zavičaj, moralna kakvoća, običaj, navika, određena (uobičajena) praksa, koja time još ne mora biti i na stupnju moraliteta, to se postiže tek kada etos (kao oblik djelovanja i odnos) u sebi sadrži misaoni i razložni kriterij.« (Branko Bošnjak, Filozofija. Uvod u filozofsko mišljenje i rječnik, naprijed, Zagreb 1973, str. 148.)

Misaoni, razložni i ine kriterije Vujačić nam nije izložio. Ostaje nam da posumnjamo u mogućnost prijevoda termina iz naslova s »boravište, zavičaj.« U tom slučaju razmatranje i istraživanje problematike »Boravišta Crnogorke« nosi svu težinu i relevantciju pitanja: »Koja rijeka teče ispod Savskog mosta«?

Lydia Sklevicky

Ivo Furčić, Narodno stvaralaštvo šibenskog područja. I. Šibensko otočje. Muzej grada Šibenika, Šibenik 1980, 384 str. + 46 tabli + 1 karta + gramofonska ploča.

Prema uvodnoj riječi izdavača ova pozamašna i bogato opremljena knjiga prva je od pet predviđenih svezaka koji će nositi zajednički naziv NARODNO STVARALAŠTVO ŠIBENSKOG PODRUČJA. Prve četiri knjige sadržavat će građu (I. - otočka mjesta, II. - mjesta uz obalu, III. - Šibenik, IV. - naselja u zaleđu), a peti svezak studije o prikupljenoj građi. O kakvoj je građi riječ?

U prvoj knjizi najviše je građe o glazbenom folkloru, zapisa usmene poezije i proze, a zatim građe o običajima, nošnji i plesovima (kolima). Zapisi potječu iz deset mjesta sa šibenskih otoka, a svrstani su abecednim redom imena mjesta: Betina, Jezera, Kaprije, Krapanj-Brodarica, Murter, Prvić Luka, Prvić Šepurina, Tisno, Zlarin i Žirje. Svaka cjelina počinje kratkim tekstom o povijesti mjesta, slijede notni za-

pisi napjeva, pa tekstovi pjesama (uključujući varijante), a zatim dolaze tekstovi različita sadržaja i opširnosti koje je autor razvrstao u rubrike s naslovima: *Komentari uz tekstove, Običaji, Narodne nošnje, Kazivanja, Kazivanja za smih.*

Komentari uz tekstove nekad dosta govore o tekstovima pjesama, a još češće o napjevima, o načinu pjevanja, o prigodama u kojima se pjevalo, o ulozi pjevanja u životu Zlarinjana, te o glazbenim instrumentima. Jedni komentari potječu iz usta kazivača odnosno pjevača i u lokalnom su govoru, dok je druge pisao autor knjige (među njima ima i stručnih tekstova, manjih muzikoloških analiza, koje su kao zalutale u ovu rubriku).

Pod naslovom *Običaji* nalaze se kazivanja otočana o njihovim starijim običajima, donesena također u lokalnom govoru. Prilozi o običajima znatno se razlikuju od mjesta do mjesta, i to po broju tema (običaja) koje obrađuju i po opširnosti. Opisi pojedinih običaja međusobno su odijeljeni podnaslovima, koji najčešće, ali ne uvijek, odgovaraju lokalnim nazivima običaja (npr. *Svati, Ivanja žetvena, Pokladi*). Pretežno su obrađeni običaji životnog i godišnjeg ciklusa, ali nisu ni na kakav način klasificirani, pa ni prema ta dva ciklusa, nego su najčešće ciklusi izmiješani. Najopširnije i nezostavno opisani su svadbeni običaji.

Pod naslovom *Narodne nošnje* za svaki obrađeni lokalitet opisi su sročeni u lokalnom govoru. Vrlo su sažeti, ponekad sastavljeni od samih nabiranja dijelova odjeće i obuće, prepuni lokalnih naziva nepoznatih većini čitalaca, a bez detaljnijih opisa i objašnjenja. Tu ne pomažu ni značenja riječi koja se nalaze u *Rječniku* pri kraju knjige jer se dijalektalne riječi tumače širim pojmovima izraženim riječima književnog jezika (npr. *škrlet* - vrsta tkanine, *primetaljica* - dio ženske nošnje). Mislim da se u prilogu o nošnji pokazala gora strana upotrebe lokalnog govora u zapisivanju fol-

klorne građe; uz takve opise neophodna su podrobnija objašnjenja i crteži ako se pretendira na razumljivost i dokumentarnost.

Prilozi pod naslovom *Kazivanja* donose različite sadržaje. Najčešće su to iskazi o svakodnevnom životu, o osobnim sudbinama i događajima, a odnose se na zlarinsku prošlost. Neki od priloga podjednako bi se mogli svrstati u druge rubrike (npr. u opise običaja ili nošnje). To pretapanje rubrika, odnosno tema, teško se može izbjeći i kod drugačije organizirane građe; ali organizacija za koju se odlučio autor očigledno nije najsretnija. Tako se npr. o plesovima (kolima) jednom govori u rubrici *Običaji*, a drugi put u *Kazivanjima*; nekad je stavljen podnaslov *Narodna kola* ili neki drugi (*Tišnjansko kolo*), ali se podaci o kolu mogu naći i bez podnaslova.

Slično je i s podacima o glazbenim instrumentima, koji se mogu naći u *Komentarima o tekstovima*, u *Običajima* i u *Kazivanjima*.

Kazivanja za smih, kako kaže naslov, sadrže šaljive priče, ponajviše mjesne anegdote. Ima ih priličan broj, lijepa zbirka koja odiše inventivnim i svježim humorom, pa se može kazati da je to jedan od vrednijih sadržaja ove knjige. Tim više što naša folkloristička izdanja ne obiluju zapisima tih usmenoknjiževnih oblika.

Iza građe iz svakog mjesta nalaze se podaci o pjevačima i kazivačima.

Knjiga je ilustrirana velikim brojem fotografija, pretežno u boji, koje nesumnjivo pridonose čitateljevu doživljaju ambijenta i folkloričarskih otoka. Većina na njima prikazanih prizora, osim panorama, rekonstruirana je odnosno pripremljena za snimanje s namjerom da posluži kao ilustracija stanja i zbivanja kakvih više nema u životu. Taj je postupak razumljiv s obzirom na namjenu takvog izdanja, ali bi to ipak negdje u knjizi trebalo objasniti kako neupućeni čitalac ne bi dobio pogrešnu predodžbu o današnjem stanju folklornih tradicija.

Osim fotografija knjiga je opremljena i crtežima glazbenih instrumenata, kartom šibenskog područja i već spomenutim *Rječnikom*, koji je sačinio Božidar Finka. Knjizi je priložena i mala gramofonska ploča s izborom snimaka pjevanja i kazivanja iz svih obrađenih lokaliteta.

U ovoj knjizi svakako je najvrednija bogata glazbena građa, koja je ujedno i stručnije prezentirana od druge građe (uz notne zapise napjeva nalaze se i tonski nizovi i metroritamski obrasci).

Zorica Rajković

Ivan Lovrić i njegovo doba. Referati i saopćenja sa znanstvenog skupa, Odgovorni urednik **Milivoj Čatipović** »Zbornik cetinske krajine«, knj. 1, Sinj 1979, 403 str.

Dvjesto godina nakon smrti Ivana Lovrića, a bio je mladić od dvadeset i jedne godine kad ga je odnijela tuberkuloza, u njegovu rodnom mjestu održan je simpozij koji je konačno osvjetlio njegovo djelo. Sudbina je naime Lovrićeva bila da su ga oštro napadali i kritizirali za njegova kratka života i da su ga nijekali i zanemarivali gotovo dva stoljeća nakon njegove smrti.

Mladi prosvjetitelj, militantno antiklerikalni, bio je napisao kritiku na Fortisovo *Putovanje po Dalmaciji*. U kritici je katkad imao pravo a katkad je griješio. No dao je vrlo mnogo podataka o Sinjskoj krajini i o životu njenih tadašnjih stanovnika — Morlaka. Odlikuje se ta njegova građa prosvjetiteljskim nazorima ali i jednim za tako mlada čovjeka začuđujućim cjelovitim pristupom životu, ljudima, kulturi, folkloru, običajima. Lovrićevi Morlaci su ljudi od krvi i mesa; njihovi običaji nisu prikazani u romantičkom celofanu a njegov prikaz života hajduka Stanislava Sočivice sociološka je studija (Krlježa) i prikaz alternativne ekonomike, ekonomike hajdučkog stjecanja bez premca je u našoj literaturi. Simpozij je ana-

lizirao i prikazao povijesne prilike, naročito gospodarsko-društvene i političke odnose u sredini 18. stoljeća (Stulli, Kolanović, Pandžić), demografsku situaciju u Sinju u to doba (Bezić-Božanić), užu sredinu iz koje je Lovrić potekao (Soldo, Fisković). Posebno su osvjetljeni Lovrićevi doprinosi, odnosno građa — arheološka (Gabričević), geološka (Sikirica), speleološka (Jalžić), zatim Lovrićev doprinosi folkloristici, i to posebno usmenoj književnosti (Bošković-Stulli, Mimica, Kleut), zatim njegov doprinos etnološkom poznavanju Sinjske krajine (Rihtman-Auguštin, Milićević, Čulinović-Konstantinović, Bezić, Bonifačić Rožin, Petrić, Vrtovec, Vidović). Prikazane su kritike Lovrića a izrađena je i bibliografija radova o Ivanu Lovriću.

Radovi u ovom zborniku doista su dobro usmjereni prema vremenu kojem je djelovala ova tragična ličnost našeg javnog života i prema njegovu djelu. Tek nakon ovog zbornika moguće je dati pravu etnološku ili socijalnoantropološku ocjenu Lovrićevih pogleda i njegova doprinosa znanju o nama samima i o našoj kulturi.

Znanstveni skup organiziralo je kulturno društvo »Cetinjanin«, koje je i izdalo zbornik. To je zaista lijep primjer odnosa prema baštini i aktivan doprinos suvremenom ljudskom identitetu.

Dunja Rihtman-Auguštin

Rad XXIII kongresa Saveza udruženja folklorista Jugoslavije, Slavonski Brod 1976, Glavni urednik **Zoran Palčok**, Savez udruženja folklorista Jugoslavije, Društvo folklorista Hrvatske, Zagreb 1981, 346 str.

U zborniku radova 23. kongresa Saveza udruženja folklorista Jugoslavije, održanom u Slavonskom Brodu 1976. godine, tiskano je 47 referata održanih uz ovih sedam tema:

1. Narodno stvaralaštvo Slavonije i Baranje, 2. Ustanci i narodno stva-